



La doctrina moral del papa aixopluga moviments conservadors de creixent calat social com els neo-catecumenals, els carismàtics o l'Opus Dei. Acompanyem l'estudi d'aquests corrents amb les impressions que joves representatius del nostre entorn fan del llibre de Joan Pau II 'Queridísimos jóvenes'. Tot plegat ens pot ajudar a entendre la redefinició del catolicisme davant d'un nou mil·lenni.

**Q**uè?... Tens alguna cosa a dir-me? Cabrés. Ets un cabronàs... un cabronàs!

El tinent de policia llança a Jesucrist l'escapulari que té a la mà. El tinent gemega de ràbia, i els efectes de l'última fumada de crack li produeixen la sensació que està a punt de vomitar el cor, que les artèries són serps empassant-se les cordes vocals.

Jesucrist se'l mira impertèrrit. El tinent ara canvia el to del seu dolor. Està avergonyit. Sembla un nen, confús, apallissat. Un xiquet patètic i destruït.

—Aaaagh... ho sent, ho sent... He fet tantes barbaritats... i me'n penedesc... He intentat ser bo, però sóc feble, sóc massa feble. Jo necessite que m'ajudes... Ajuda'm! Perdona'm, perdona'm, pare...

El policia s'arrossega enmig d'una *pujada* de cocaïna processada i èxtasi religiós. Besa les plagues dels peus a Crist mentre el fill de déu li acarona els cabells.

Aquesta és l'escena que correspon al clímax de *Bad Lieutenant (Tinent corrupte)*, la pel·lícula que va consagrar el director *outsider* nord-americà Abel Ferrara. Realitzat a principi del 90, el film explorava amb una brutalitat calculadament depravada el descens als inferns i la posterior redempció amb intervenció divina d'un tinent de policia de Nova York. Ferrara, catòlic i drogoaddicte convingut, disfressa en aquesta esglaiadora obra d'art hiperrealista els dubtes, les pors i les necessitats de part dels creients de final de segle en una societat que ha perdut el nord espiritual. Segons el catolicisme més densament entès, vivim atrapats en una atmosfera plena de perplexitats, on el camí de Crist és l'únic que es pot seguir per aconseguir la serenitat moral. Determinats moviments de base catòlica han fet seua una reflexió refrendada per Joan Pau II amb la seua visió decebuda i catastrofista de la condició ètica i moral dels nostres dies, que defineix com a pròpia d'un "món cada vegada més ple de tombes". Una severa creença sobrenatural rediviva que té, paradoxalment, el seu primer origen en el revisionisme eclesial aperturista del Concili Vaticà II.

**El procés de secularització.** Els aproximadament 800 milions de catòlics de la Terra encara viuen avui les conseqüències del concili que des de 1962 a 1965 es va desenvolupar a Roma promogut pel papa Joan XXIII. La significació del Vaticà II va ser molt transcendent, perquè buscava una seriosa posada al dia de l'església, que revisava críticament el seu passat i replantejava la seua posició en el món contemporani.

Un informe de 1967 del sociòleg Rogelio Duocastella analitzava la situació de la religiositat de l'estat espanyol quan arriba l'obertura del concili. Entre altres aspectes, destaca una crisi de fe i de pràctica religiosa en la joventut, l'anticlericalisme de la classe obrera i la desintegració de la religiositat de determinats grups professionals (els que avui consideràrem "liberals"). A les tensions internes del catolicisme estatal provocades per les tendències innovadores del Vaticà II, cal afegir com a explicació per al fenomen el ràpid procés d'urbanització de determinades zones (el nostre país, per exemple) i els creixents intercanvis culturals duts a terme amb Europa. Així, es va engegar la secularització de la societat estatal i el fi-

nal del monopoli ideològic —i religiós— de l'església catòlica, que es concretaria sobretot durant la transició —el nombre de catòlics practicants va baixar un 10%— i durant l'hegemonia política socialista. Per Juan Blanco, professor de sociologia a la facultat de Teologia de València, "l'església de l'estat espanyol havia perdut la closca. Sempre havia estat ben coberta, i ara va quedar a l'intempèrie, sense saber situar-se o redefinir-se en una societat en evolució". Avui, però, són altres temps. Aproximadament, el 40% dels ciutadans de l'estat espanyol es declaren catòlics —segons el cens, en 1983 era catòlica el 33% de la població—, creix el nombre de joves catòlics i contínuament ix al carrer material de formació o comunicació per a creients promocionat de manera espectacular (des de la col·lecció de llibres *Biblioteca cristiana* editada per Planeta, al CD del papa recitant el rosari, com també els seus prolífics escrits en forma de llibre). Segons l'"Informe Fossa 1994", estudi que investiga la situació social de l'estat espanyol de la mà de sociòlegs com Amando de Miguel o Pedro González Blasco, el catolicisme declarat augmenta. Així, al 1979, es declaraven bons catòlics el 9% de la població, en 1989, el 3% i en 1993, el 5%. Pel que fa als catòlics practicants, en 1979 la xifra era del 28% del total, en 1989 el 24% i en 1993 el 25%. Els catòlics no practicants eren en 1979 el 23% del conjunt, el 19% en 1989 i el 32% en 1993.

No és només al nostre entorn on es dona aquest fenomen: a França, el nombre de noves parròquies catòliques ha augmentat de 19 en 1978 a 708 en 1991. Per altra banda la quantitat de nous capellans catòlics s'ha elevat el 50% al Brasil en els últims anys, i entre els milions de catòlics dels Estats Units de Nord-Amèrica, l'assistència a missa s'acosta al 55%. Juan Blanco troba una diferència important: "el concili va obrir una finestra de llibertat per a una gent que s'havia educat amb la idea d'una església monolítica, i ansiava obertura d'idees. Ara hi ha una generació, els joves, que varen créixer sota l'influx del concili i d'aquesta obertura, que necessiten ferma, seguretat,

## Identificació religiosa al nostre país

	Principat	País València	Balears
% de catòlics practicants	17	27	41
% de catòlics nominals	39	40	24
% de persones no religioses	22	13	14
% de practicants dominicals	19	30	45
% que creuen que hi ha quelcom de sagrat en l'home	44	54	60
% que han sentit la presència d'un ésser misteriós i inefable	21	19	24

Fons: INFORME FOSSA 1994 ROSAIUA PUIGADES

## "No aporta res de nou"

Potser en un futur no gaire llunyà llegir *Queridíssimos jóvenes* es convertirà en una nova manera de fer penitència. Així, podríem imaginar un jove que va a confessar les seves faltes al capellà de la seva parròquia i aquest, en lloc de manar-li que resi tres avemaries i un parenostre, li encarrega la lectura completa del llibre en qüestió. I és que és tracta de tota una prova de fe. En comptes de fer un llibre que pugui ser llegit per tot tipus de joves, tant creients com no creients però amb curiositat per conèixer què té a dir el papa sobre ells i la seva manera de fer i entendre

les coses, es fa un recull de fragments de sermons i intervencions pronunciats davant joves cristians. El resultat és difícilment digerible. No dubte que aquest llibre es vendrà molt. Hem de tenir en compte que l'església catòlica encara té una forta implantació. Però si l'objectiu era arribar a una joventut que cada pic se sent més allunyada de la religió cristiana tenc seriosos dubtes que així s'aconsegueixi. De fet, *Queridíssimos jóvenes* no aporta res de nou. Es continuen plantejant les coses com si el temps no hagués canviat i es tracten molt per damunt aspectes com els contraceptius i l'homosexualitat. En definitiva, s'ha desaprofitat una bona ocasió per fer un llibre que tractés aquelles qüestions que més afecten els joves d'ara d'una manera directa.

No voldria acabar aquest escrit sense suggerir a qui correspongui que es tradueixi aquesta publicació al català. Potser jo no tenc una bona opinió de *Queridíssimos jóvenes* perquè, davant la necessitat de llegir-lo en castellà, tal vegada no he pogut captar el seu contingut amb total claredat. No se sap mai... **Rosa Campomar** (26 anys)  
Directora de Ràdio Jove (Palma)



JOAN CELIA

**Rosa Campomar: "S'ha perdut una bona oportunitat."**

fins i tot dirigint-se a la població africana, la més amenaçada per la sida; no rotund a l'avortament; nul aprofundiment en el tema del paper de la dona a la societat, com es pot comprovar revisant la coincidència en aquest aspecte de les seues opinions amb la dels integristes islàmics en la recentment celebrada Conferència de Pequín, etcètera). I tot plegat acompanyat d'un missatge social més progressista: oposició a l'embargament dels EUA sobre Cuba –tot i l'anticomunisme del pontífex–, qualificació del capitalisme descarnat com "estructura de pecat", etcètera. No obstant això, són molts els creients que qualifiquen el vaticà del papa Wojtyła de "pre-conciliar", referint-se a l'involucionisme de bastants dels seus posicionaments. Per a l'antic membre del Consell Valencià de Cultura i pare jesuïta Ramiro Reig, "el tarannà viatger i propagandista del pontífex dóna sensació de recuperació catòlica i atrau aquells que necessiten unes normes d'actuació davant de la incertesa de la vida." Precisament l'orde dels jesuïtes no ha estat en els últims anys gaire afavorida pel Vaticà: el papa sembla més interessant pels moviments laïcals.

**Els laics i la creu.** Aquestes organitzacions reuneixen catòlics laics que desitgen formar part activa de l'església. Aquesta actitud és semblant a la practica da per les congregacions protestants, filles de la reforma que Luter va dur endavant quan al 1520 va consumir el cisma amb l'església catòlica. La majoria de les esglésies protestants es varen establir a l'estat espanyol en 1968 gràcies a la llibertat de culte i apleguen uns 250.000 seguidors. Es caracteritzen, entre altres coses, per una interpretació particular de la Bíblia, freqüents reunions en un fort clima de clamor i la creença en la presència

de l'esperit sant en cadascun dels fidels. En els últims anys ha proliferat al nostre país –i al món en general– la religió evangelista, inspirada des de Philadelp-

certitud, i ho troben en una església ancorada en eixos molt fermes com la catòlica." Segons Blanco, la vinculació catolicisme-votant de partit polític de dretes va trencant-se, tot i que molts votants del PP es declaren creients: "el canvi ambiental, amb el descrèdit de la filosofia socialista del 82, influeix perquè molts votants de partits d'esquerra que no es declaraven creients ho facen ara, quan ja ha caigut el marxisme, la gran religió política d'aquest segle".

Joan Estruch, catedràtic de Sociologia i director del Centre d'Investigacions en Sociologia de la Religió de la Universitat Autònoma de Barcelona, incideix en la idea de pluralitat per entendre l'augment de les xifres: "avui es declaren catòlics molts que abans no ho haurien fet perquè no s'adeien amb l'estereotip del qui va a missa sistemàticament". Però hi ha raons més profundes per entendre aquest augment. Segons Vicente Navarro de Luján, sots-director de la fundació universitària San Pablo-CEU, "en èpoques en què es capta una certa sensació de crisi, com aquesta, sempre és present un floriment religiós. Assistim a un moment crític de

les ideologies i dels fonaments de la il·lustració, que basava tot el predomini de la ment en la raó instrumental. El catolicisme és en aquests temps una manera de trobar resposta a les preguntes que la il·lustració no ha pogut contestar". Un catolicisme que té el seu màxim valorador en el sant pare de l'església, Joan Pau II. Una figura molt complexa, que propaga una doctrina moral extremadament conservadora (no als mètodes anticonceptius,

### Actitud religiosa de tres generacions segons els informes FOESSA \*

		Catòlics practicants	Catòlics poc practicants	Catòlics no practicants	Indiferents	Agnòstics i ateus
<b>1989</b>	De 16 a 21 anys	15	25	21	30	8
	De 22 a 45 anys	19	27	23	23	7
	Més de 45 anys	43	26	12	2	1
<b>1991</b>	De 18 a 29 anys	13	26	28	15	17
	De 30 a 49 anys	15	31	28	10	14
	De 50 a 64 anys	38	34	19	3	4
<b>1993</b>	De 18 a 25 anys	15	20	38	14	17
	De 26 a 45 anys	18	22	39	10	10
	Més de 45 anys	47	22	24	4	3

\* Informe FOESSA, estudi sobre la societat espanyola dut a terme per un escollit grup de sociòlegs.

Font: INFORME FOESSA 5

R. PUCHADES

hia, que ha calat profundament entre el poble gitano mitjançant unes reunions plenes de càntics i allunyades del hieratisme de la litúrgia romana. Un dels seus èxits és allunyar de l'heroïna molts fidels d'ètnia gitana. La contrapartida: un enorme fanatisme, on tenen cabuda fets miraculosos, suposades transmigracions anímiques i pastors amb do de llengües.

El catolicisme va comprovant que molts dels seus adeptes fa un viratge envers el protestantisme: a França, més de la quarta part dels 2 milions de protestants del país prové del catolicisme. No ha de sorprendre, doncs, l'èxit internacional de dos moviments laïcistes catòlics d'inspiració protestant als quals Joan Pau II dona ànims: els carismàtics o pentecostalistes i els neocatecumenals. Aquestes comunitats parteixen de la base del "carisma", la presència interna i fervorosa de l'esperit sant, i un cert allunyament del "magisteri", la representació de la litúrgia i els dictàmens del poder vaticà i dels

### Actitud religiosa dels votants als partits polítics en 1989 \*

	Catòlics practicants	Catòlics poc practicants	Catòlics no practicants	Inciutents	Agnòstics i ateus
<b>PSOE</b>	26	24	36	8	
<b>PP</b>	54	24	16	3	2
<b>IU</b>	9	15	39	13	22
<b>CDS</b>	46	26	23	2	3
<b>CiU</b>	32	19	35	7	5
<b>PNB</b>	34	21	40	3	2

\* 1989  
Font: INFORME FOESSA 5  
R. PUCHADES

seus representants (bisbes, per exemple). Creuen en la fe total i que Crist ens accepta tal com som, només per la fe. El papa els dona suport, molt probablement perquè, de moment, estan completament d'acord amb les directrius catòliques de

R o m a i perquè, per davall de la seua forma innovadora, bull un sentimental tradicionalisme també afí a la moral papal. I altre lluminós motiu: poden funcionar com a alternati-

va per a aquells catòlics amb inquietud pel descobriment del protestantisme. Examinem el cas de Brasil: la Renovació Carismàtica, nascuda als EUA en 1967, amb 4 milions d'adeptes, 8 milions arreu del món, ha arrabassat infinitat de seguidors no solament als evangelistes, sinó també als que creien en la teologia de l'alliberament (que basa la doctrina de Crist en un discurs de revolució social), cada vegada més minvada de forces. A Centramèrica, enmig de desenes de les més histriòniques sectes, destaca el poder dels carismàtics, presents per tot Amèrica Llatina, on també converteixen els seguidors de teologies més políticament reivindicatives (els rumors apunten que la CIA ha promogut aquesta opció oposada a la teologia de l'alliberament). A França, són més de 200.000 els seguidors de la doctrina carismàtica, reunits en grans congregacions com l'Emmanuel o la Beatitudo, des de les quals es dediquen a fer miracles, a parlar en llengües mortes i a conrear proselitisme. Al nostre país, el moviment carismàtic està diluït en les comunitats neocatecumenals, de plantejaments semblants però menys exacerbats. El "camí neocatecumenal" naix en 1964 enmig de les barraques de Palomeras Altas a Madrid. El pintor Francisco "Kiko" Argüelles -l'hipocòrístic "Kiko" serveix per a anomenar els seus seguidors- deixa l'ateisme per convertir-se al catolicisme i decideix viure'l a l'estil dels antics cristians, enmig dels pobres i amb un sentiment iniciàtic de "carisma". A poc a poc, la seua doctrina s'estén i ara ja es poden ensumar les seues ensenyances al llarg i extès de més de 80 països. La pluralitat de formes que va ser engegada amb el concili Vaticà II és la que permet que Roma considere aquesta nova via de catolicisme basada en una mena de comunió

## Pinzellades del pensament de Wojtyla

Amb el títol *Carissimi giovani*, han estat publicats, sense ordre cronològic, alguns dels discursos i homilies dirigits als joves per Joan Pau II. El llibre s'ha estructurat temàticament en nou capítols.

Els discursos tracten molt principalment temes d'evangelització, encara que també n'hi trobarem d'altres amb un sentit catequètic. Joan Pau II extrau els principis fonamentals de l'Evangeli i respon totes les preguntes més punyents i compromeses que es poden fer a les asseveracions més repetides del seu magisteri. Per exemple, no trobem una negativa explícita a l'avortament però sí que encarrega als joves la tutela del dret a la vida.

El papa adreça un missatge als joves encoratjant-los a anar més enllà dels valors materialistes de la nostra societat més actual. Açò queda reflectit en la preocupació que té pels joves europeus que han perdut el referent del comunisme, com també per aquells que no veuen en el capitalisme una bona solució. Per això convida els joves a conèixer el model de vida que proposa l'Evangeli. Qui a través d'aquest llibre vulga conèixer el pensament de Joan Pau II no ho aconseguirà completament; només en trobarà pinzellades, d'altra banda, molt repetides en els seus discursos.

El papa Wojtyla va crear les Jornades Mundials de la Joventut i ha volgut guanyar l'afecte dels joves amb la seua presència física i vèncer l'efecte propagandístic de les sectes nord-americanes en algunes poblacions deprimides econòmicament i culturalment fent peregrinació pel món. Hi ha prou de recordar l'impacte multitudinari de l'homília feta a la ciutat de Manila.

Joan Pau II ha dit moltes coses dignes de la nostra admiració en el seu pontificat. Ha parlat en favor dels pobles sense estat, de les cultures minoritàries, de la conservació de la llengua pròpia... L'escàndol de la jerarquia valenciana, que menysprea i fas cas omís del magisteri de l'Església sobre l'assumpció de la cultura pròpia formant unitat amb la fe, fa que allò que predica el papa sobre aquestes qüestions siga posat en dubte per molts. **Joan Mansanet** (25 anys) Estudiant de Dret (València)



**Joan Mansanet: "El papa ha dit coses dignes admirables."**

## "Res a veure amb els joves que conec"

Des del dia que EL TEMPS em va fer arribar el llibre del Papa adreçat als joves, la qüestió ha guanyat en actualitat: fa tres setmanes, l'autor del pròleg –Ricard Maria Carles, arquebisbe de Barcelona– era un sant baró. Ara veig que l'acusen de ser un estafador que es dedica al blanqueig de diner negre. Bé, és una curiositat més.

La meua impressió general és que *Queridíssimos jóvenes* és un llibre redactat en un llenguatge ambigu, a partir d'una retòrica mística que en comptes de punts i comes utilitza invocacions. Després de llegir-lo i provar de destriar-ne les idees fonamentals, arribo a la conclusió que Joan Pau II hauria pogut dir el mateix en dos folis i li hauria sobrat. M'ha molestat molt una afirmació del papa en les primeres pàgines: "*vosotros (els joves) sois la esperanza del mundo y la Iglesia.*" Joan Pau II cau en el tòpic fastigós de considerar els joves protagonistes del futur, no del present. Això es va repetint al llarg del llibre i que es converteix en el seu fil conductor. Paradoxalment, doncs, ens trobem davant d'un llibre sobre els joves que margina els joves.

També em sembla molt significativa la definició de joventut segons el papa de Roma: "*La juventud es un tiempo dado por la Providencia a cada hombre*". M'ha recordat una frase que llegia als llibres de Formación del Espíritu Nacional quan era petit: "*Espana es la nación designada por Dios para luchar contra el comunismo*". És patètic aquest recurs constant a la providència o el desig diví per explicar (o per amagar) la realitat. Sigui com sigui, la definició com a tal em sembla bastant patillera, i les inquietuds que es reflecteixen en el llibre no s'assemblen ni de lluny a les dels joves que conec. Haig de confessar, això sí, que *Queridíssimos jóvenes* ha fet que m'interrogui sobre moltes de les qüestions que planteja el papa. Sospito, però, que he arribat a conclusions antitètiques de les que ell pretenia. Això sí, una cosa bona: llegir el papa és molt millor que sentir-lo parlar en aquell to monòton que sembla que digui tota l'estona "no m'agraden les mongetes". Almenys llegint pots parar quan te'n canses. **Francesc Ribera "Titot"** (28 anys) Actor i cantant de rock (Berga)



**Francesc Ribera, "Titot": "Un llibre sobre els joves que margina els joves."**

de fidels que busquen, a través de reunions i ritus, retrobar la verdadera fe del bateig. El pare Vilar encapçala la comunitat neocatecumenal de la parròquia del Pilar de Catarroja (l'Horta Sud). Ell va decidir crear una comunitat de *kikos* a partir d'unes classes de catequesi per a adults impartides a la parròquia (és el mètode habitual de formació de comunitats). Per ell, el catecumenat és "un procés de desenvolupament de la fe a partir dels signes dels primers cristians, i sota la presència de l'esperit sant. És descobrir que Déu t'estima encara que sigues un pecador". Això últim sens dubte resulta substancial per al creixent èxit de les comunitats –sobretot entre els joves– en un món competitiu en extrem on la norma és no considerar l'altre per allò que és, sinó per la posició social que s'ha guanyat. El teòleg i professor de bioètica Blas Silvestre ens parla de "mil·lenarismes": "és un

fenomen que, evidentment, passa molt de tard en tard, i consisteix en un brot incontrollat d'irrigacions de fe, de consciència de finalitat que aboca envers la fe més supposadament ferma, on són presents els elements psicològics de grup i un fort sentit de l'emoció en cada reunió. Els neocatecumenals, al costat de l'Opus Dei, representen les dues grans forces de presència organitzada laica del papa en la terra. Ells han aconseguit de Joan Pau II coses úniques, com ara les prelatures"

Joan Estruch apunta que "moviments fonamentalistes com els *kikos*, que a Llatinoamèrica ja tenen una influència consolidada, comencen a deixar-se notar amb força a casa nostra". Aquest sociòleg és autor de *L'Opus Dei i les seves paradoxes* (edicions 62), probablement el millor estudi mai fet sobre l'Obra. Afirmar que en els darrers anys "s'ha incrementat la influència de l'Opus a la Santa Seu. La

campanya de promoció del llibre de converses del periodista Vittorio Messori amb el papa *Travessant el llindar de l'esperança* està orquestrada des de l'Opus. També pertany a l'Obra el traductor al català del llibre. A la darrera encíclica del pontífex, *Evangelium vitae*, trobem argumentacions inspirades clarament en llibres d'ètica religiosa de l'Opus. Darrere de campanyes de promoció d'alta enginyeria comercial com la del disc compacte del papa fent el rosari, es detecta l'habitual intel·ligència de l'Opus. Molt probablement, el moviment de Josemaría Escrivá de Balaguer pot haver ajudat a netejar durant els darrers anys les confuses finances del Vaticà." L'Opus Dei, amb un ideari coincident amb el del papa en molts aspectes (aconseguir la santitat a través del dia a dia sense necessitat de pertànyer al clergat, integritat moral, constant expansió apostòlica...) ja fa temps que va fonamentant la seua presència i influència a Roma –i per tant, al catolicisme sencer. De fet, el portaveu de la Santa Seu, Joaquín Navarro Valls, pertany a l'Obra.

Les relacions de l'Opus i Pau VI foren sempre difícils, i el seu nomenament com a papa va contrariar el fundador de l'Obra. Però Joan Pau II havia vist amb bons ulls la feina religiosa que l'Opus havia desenvolupat enmig del comunisme a la seua Polònia natal, i en 1978, després de ser anomenat pontífex, soluciona un dels aspectes que més preocupaven el moviment: constituir-se en un ens diferencial de qualsevol orde religiós. Així, el papa els atorga el primer i únic títol de prelatura personal que es coneix, amb una configuració jurídica pròpia. Des de la mort de Balaguer, personatges importants de l'Opus van començar a ocupar alts càrrecs en la Congregació per les Causes dels Sants. Això ha obert el camí per a la posterior beatificació del fundador, arribada finalment en 1992 en una cerimònia davant de 250.000 persones. Actualment, amb monsenyor Javier Echevarría com a prelat, els seus relatius punts comuns amb els calvinistes protestants i els neocatecumenals, en relació a la santificació del treball i el retorn a una religiositat primitiva, amb 79.815 membres al món sencer i el sincer suport papal, el futur es presenta càlid per a l'Obra. Un avenir, on cada vegada sembla més real la profecia de Montesquieu que Estruch recull al seu llibre: "la religió catòlica destruirà la religió protestant, i després els catòlics es faran protestants." **Joan M. Oleaque**